

Sermaye suretinde konferans

Prof.Dr. Aykut Çoban

BirGün Gazetesi, 31.10.2021, <https://www.birgun.net/haber/sermaye-suretinde-konferans-363955>

COP26’da sermayenin gelişmesi için hangi fırsatların doğacağı konusu, yani küresel finans sektörünün vaatleri, hangi araçları sunacağı, hizmet edeceği pazarlar, “dirençli bir dünya”nın yaratılmasının finansmanı tartışmaya açılacak.

İklim Değişikliği Sözleşmesi’ne ve onun bir parçası olan Paris Anlaşması’na taraf olan devletler, bu yıl yirmi altıncısı toplanan Taraflar Konferansı’nda, kısaca COP26’da buluşuyorlar. Aslında bu yıl 27’yi konuşacaktık ama Covid-19 salgını gerekçesiyle COP26 bu yıla kaldı. Ertelemeden doğan gecikmeyi bir kayıp olarak görmemiz için bir neden yok, çünkü fazladan bir yıl kazandıkları halde taraf devletlerin konferans çantalarında umut besleyeceğimiz politika önerileri yer almıyor.

Marx ve Engels’in vurguladıkları gibi, sermaye kendi suretinde bir dünya yarattı. Artık çıplak gözle de görülebiliyor. Öyle bir dünya ki sermayenin sömürsü, yağması ve yıkıcılığı, yeryüzünün

yıkımına dönüştü. İklimin değiştiği, buzulların eridiği, bir yandan sellerle öte yandan kuraklık, sıcaklık ve yangınlarla sarsılan bir dünya.

Giderek derinleşen iklim krizini tartışmak için Glasgow'da toplanan Taraflar Konferansı'nın iki temel amacı var. İlki, iklim değişikliğine yol açan sera gazı emisyonlarını azaltmak, ikincisi de zengin ve yoksul ülkeler arasında iklim adaletine dayanan politikaları başarmak. Açmaz şu ki bu amaçları gerçekleştirmesi beklenen politika araçları, emisyon ve iklim adaletsizliği sorunlarını yaratan sermayeyi kutsuyor ve yeniden üretiyor. Yani sermaye çözüm politikası olarak da kendi suretinde bir dünya yarattı. Birkaç örnekle açayım...

Paris Anlaşması, sıcaklık artışının 2100 yılında 1,5 dereceyi geçmemesini hedefliyor. Bunun için de emisyonların azaltılması isteniyor. Emisyonu azaltmak için öngörülen, uygulamaya sokulan politika araçları şu terimlerle özetlenebilir: Karbon piyasaları, emisyon ticareti, sınırda karbon fiyatlama mekanizması, karbon fiyatı, karbon vergisi, karbonsuzlaştırma finansmanı, yeşil tahvil, yeşil yatırım, yeşil kredi. Nitekim COP26'nın sıcak gündem başlıklarından biri de Paris Anlaşması'nın karbon ticaretiyle ilgili 6'ncı maddesi olacak. Sermayenin fiyatlama diliyle konuşan bu politika araçlarıyla devam edildiğinde dünya şöyle bir gelecekle karşılaşacak: Taraf devletler COP26'ya Paris Anlaşması çerçevesinde emisyon azaltım niyetlerinin güncellenmiş rakamlarıyla geldiler. BM Çevre Programı'nın *Emisyon Açığı Raporu*'na göre, 1,5 derece hedefi için tarafların 2030 yılında emisyonlarını yüzde 55 azaltmaları gerekir. Oysa ülkeler o politika araçlarıyla bu hedefin o kadar uzağındalar ki, güncellenmiş azaltım niyetleri rakamları dikkate alındığında bile 2100 yılında sıcaklık artışı 1,5 dereceyi değil 3 dereceyi bulacak.

İKLİM ADALETİ KAÇ PARA?

Sermayenin sureti, gelişmiş Kuzey ülkeleri ile azgelişmiş Güney ülkeleri arasında iklim adaleti çabalarını da sarıp sarmalamış durumda. İklim adaleti, COP26'da parasal karşılığa dönüştürülmüş bir kavram. Daha temmuz ayında 100'ü aşan sayıda yoksul ülke COP26'dan beklentilerini dile getirdiler. Taleplerinin özeti, gelişmiş ülkelerin emisyon azaltımlarının hız kazanması ve yoksul ülkeler için oluşturulan iklim fonlarının artırılmasıdır.

Azgelişmiş ülkeler için her yıl 100 milyar dolarlık bir bütçenin 2020 yılından başlayarak sağlanmasına 2009 yılında karar verilmişti. Yeşil İklim Fonu adı verilen bu mekanizma geçen yıl en az 20 milyar dolar eksik kaldı. Fon bu yıl da denkleşmedi. Kaldı ki *Uyum Açığı Raporu*'na göre azgelişmiş ülkeler yalnızca değişen iklime uyum sağlamak için şu anda yıllık 70 milyar dolara gereksinim duyuyorlar. Bu rakam 2030'da 300 milyar doları bulabilir. COP26'da yarısı uyuma yarısı emisyon azaltımına ayrılan Yeşil İklim Fonu'nun 2025'ten sonra yükseltilmesi konusu da görüşülecek. Adaletin yalnızca para ile tesis edileceğine inananlar, hiç değilse adaletin kıntısına razı olmamayı öğrenselerdi.

BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri'de bir açıklama yaparak COP26'ya katılan devletlere iklim finansmanı için verdikleri sözleri tutmaları ve fon miktarını artırmaları çağrısında bulundu. Fona özel sektör katkısını sağlayacak sermaye sınıfları tüm bu çağrılarını duymuyorlar tabii. Ama COP26'da sermayenin gelişmesi için hangi fırsatların doğacağı konusu, yani küresel finans

sektörünün vaatleri, hangi araçları sunacağı, hizmet edeceği pazarlar, “dirençli bir dünya”nın yaratılmasının finansmanı tartışmaya açılacak.

STK’LER KERVANDA

Çeşitli ülkelerden 300 sivil toplum kuruluşu da taleplerini parayla sınırladılar. COP26 Başkanı’na ve ülkelerin liderlerine yazdıkları açık mektupta, kayıp ve zararı karşılayacak bir finansmanın gerekliliğini vurguladılar. Kayıp ve zarar, iklim değişikliğinin, azaltım ve uyum önlemleriyle engellenemeyen ya da hafifletilemeyen, iktisadi ve iktisadi olmayan, ölüm, geçim araçlarının yitirilmesi, coğrafya, kültür, kimlik, biyoçeşitlilik yitimi gibi etkileridir. Mektupta verilen rakamlara göre, 2030 yılında gelişmekte olan ülkelerde iktisadi kayıp ve zararlar, 580 milyar doları bulabilecektir. STK’ler, azaltım ve uyum için eksik gedik bir fon olanağı bulunsa da kayıp ve zarar için finansman yokluğundan şikayetçiler. Bu konu da 2012 yılından bu yana taraflar konferansının gündeminde.

Kuşkusuz, az gelişmiş ülkelerde emisyon azaltımının, uyumun, kayıp ve zararın karşılanması için büyük bir bütçeye gereksinim duyulur. Bu gereksinim bir yanı sıra, zengin ve yoksul ülkeler arasında yaratılan toplumsal ve ekolojik eşitsizliklerin hem bir sonucudur hem de göstergesi. İklim yıkımının en çok yoksul halkları etkilediğinin bir kanıtıdır. Ama öbür yanı sıra da bu eşitsizlikleri yaratan mevcut uluslararası iktisadi ilişkilerin çarklarının kökten kırılması gerektiğini gösterir. Çünkü az gelişmiş ülkeler ne kadar çok iklim fonu elde ederlerse etsinler, mevcut Kuzey-Güney ilişkileri aynı toplumsal ve ekolojik eşitsizlikleri durmaksızın yeniden üretir.

Fona, krediye, fiyatlamaya, finansmana, bağışa kilitlenmiş bir iklim adaleti arayışı, sermayeyi ve zengin ülkeleri en az rahatsız edecek yaklaşımdır. Çünkü bu yaklaşım paraya sahip olan şirketlerin ve zengin ülkelerin ikna edilmesi koşuluna dayanır. Gelişmiş olsun az gelişmiş olsun kapitalist devlet temsilcilerinin, sermayenin para dilini konuşması şaşkıncı değildir. Demokratik kitle örgütleri, sendikalar ve iklim mücadeleleri, sermayenin suretine bürünerek, onun koyduğu kurallarla, onun para diliyle hareket ettiklerinde onun yarattığı iklim siyasetinin aparatları olurlar. İklim muhalefeti, kitlesel gücüne, toplumsal dayanışmaya, birlikte hareket etmeye, enternasyonalizme, iklim değişikliğinin durdurulması için sermayenin genişletilmesine değil de sınırlandırılmasına ve örgütlü sokak eylemine dayanarak inisiyatifi kendi eline aldığı anda, sermayenin suretinden çıkıp iklim sorununun gerçek çözümüne doğru büyük bir atılım yapacaktır.